

Горан Илић — Бенке

постдипломац

Еклисиологија празника педесетнице

Ајсѝраќѝ: Празник Педесетнице јесте драгоцено сведочанство о томе како Црква саму себе разумева. Старозаветна читања на вечерњу празника нам дају праобразно указивање на Цркву као сабор изабраних окупљених око Онога на коме почива Дух Господњи и као на продужетак савеза између Господа и његовог народа. Химнографија празника са своје стране развија различите аспекте пројаве новозаветне Цркве, сведочећи их изнутра и чинећи нас тако учесницима догађаја Цркве, а не просто њеним посматраоцима. Коначно, ово наше искуство богати се и надопуњује из ризнице светоотачких беседа о Педесетници. Тек на основу свих ових елемената заједно можемо да говоримо о еклисиологији празника Педесетнице.

Кључне речи: Педесетница, Црква, еклисиологија, химнографија

Увод

У раду који следи, покушаћемо да укажемо на еклисиолошки аспект празника. Свакако, сваки празник Цркве с ехаристијским слављењем у Педесетнице свом центру представља пуно откривење Цркве. Међутим, ми ћемо се овде усредсредити на библијска читања која су у основи службе празника Педесетнице, а затим на химнографски материјал празника. У трећем одељку рада, обратићемо пажњу на неколико патристичких сведочанстава о значењу празника. На тај начин, надамо се да ћемо моћи дати потпуну анализу различитих еклисиолошких нијански значења Педесетнице у литургијском предању Цркве.

Библијска читања

IV Мој 11, 16-17 и 24-29

Прво читање које слушамо на вечерњу Педесетнице тиче се избора седамдесеторице старешина над Израиљем, силаска Господњег и удела Духа Господњег датог старешинама. Очигледан је праобразни смисао овог библијског одељка: Најпре, Црква се показује као *сабор изабраних* (уп. Мк 13, 20; Лк 14, 24; Тит 1, 1; Дап 17, 14). Потом, видимо Мојсеја као праобраз Христа, као *оноја над киме њочива Дух Господњи* (уп. Ис 42, 1; Лк 4, 18). У *старешинама* пак, видимо изображене Пророке, Апостоле и Светитеље уграђене у здање Цркве како би постали станиште Бога у Духу (Еф 2, 20-22). Као што је Господ узео од Духа који беше на Мојсеју и дао га старешинама, тако је и Христос Духа Светога који је почивао на њему дао у удео целој Цркви (уп. IV Мој 11, 25 и Лк 4, 18; Јн 14, 17).

Јоил 2, 23 — 3, 5

У Јоиловом пророштву, слушамо Господња обећања благостања објављена Израиљу, као и обећање изливања Духа Господњег на сво тело.

Први моменат с еклисиолошким значајем у овом одељку јесте *ошкривење Господина усред Израиља*. Он се потврђује као Бог свог Изабраног народа с којим је повезан савезом.

„И познаћете да сам ја усред Израиља, и да сам ја Господ Бог ваш.“ (Јоил 2, 27; уп. II Мој 20, 2; Јер 24, 7 и 32, 38; Јез 11, 20; 37, 23 и 27; Зах 8, 8).

Господ се, дакле, открива усред свог народа, тј. на сабрању верних. А доказ присуства Господњег у народу јесте изобиље блага, које одговара изобиљу дарова Духа Светога у Цркви.

Други моменат који се тиче еклисиологије јесте обећање *изливања Господњега Духа на свако њело*:

„И после ћу излити Дух свој на свако тело, и прорицаће синови ваши и кћери ваше, старци ће ваши сањати сне, младићи ће ваши виђати утваре“ (Јоил 3, 1).

Ради се, наравно, о стиху који ће бити поновљен у Делима апостолским као објашњење чудесне појаве на дан Педесетнице, а који најављује почетак нове реалности, тј. живота преображеног присуством Духа Светога.

Јез 36, 24–28

У трећем читању на вечерњу, сведоци смо *обновљења савеза* између Господа и Његовог народа. Сада пак, народ Божији окупља све нације и све земље! Ради се дакле о објави Новог Савеза и „Нове“ Цркве. Господ ће очистити свој народ, тј. Цркву (уп. Еф 5, 27) чистом водом (указивање на крштење), и метнуће свог Духа у њу. Она је пак позвана да Га прати и да чува Његове законе. Коначно, закључак овог Новог Савеза је, као и код Јоила, потврда једне личне и уске везе између Господа и Његовог народа према вољи и речима самог Владике: „*и дићеште ми народ, и Ја ћу вам дићи Бог*“ (Јез 36, 28).

Сва три старозаветна чтенија, дају нам праобразну слику Цркве као интимне заједнице Господа и Његовог народа, додатно ојачане обостраним заветом верности. Идеја *присујности Господње усред сабрања*, тако карактеристична за јеврејску мисао, стављена је у први план. Потом, у свим анализираним одељцима *улога Духа Господњега* је прилично истакнута, указујући на Божанско промишљање о Цркви које је изнад датости времена. Такође, иако изражен на мање јасан начин, у изабраним чтенијима можемо препознати и *христолошки аспект* Цркве. Према томе, у вези с идејом сабрања народа Божијег као старозаветног изобраења Цркве увиђамо тројични карактер Божијег присуства у свом народу.

Након овог увођења у тајну празника читањима из Старог Завета на вечерњу, имамо три новозаветна читања која природно своје место налазе на јутрењу и литургији.¹

Јн 20, 19–23

На првом месту, имамо читање Јовановог јеванђеља на јутрењу Јн 20, 19–23.²

У опису Христовог јављања ученицима навече по Васкрсењу, два нам се момента чине посебно значајним: Најпре, слање апостола у мисију према моделу Очвог слања Сина (Јн 20, 21; уп. Јн 3, 34), но такође, оно што можемо посматрати као малу Педесетницу — дар Духа Светога Апостолима који претходи самој Педесет-

¹ У односу на вечерње које симболише стварање света и Стари Завет, јутрење и литургија првенствено упућују на Благу Вест Новог Завета.

² Осим на јутрењу Педесетнице, готово исти одељак се чита на Светлу Недељу Пасхе увече, а исто тако и у Томину Недељу обухватајући том приликом и одељак о одсутности Томе при првом јављању Господа, и Његово друго јављање.

ници и који долази директно од Христа (уп. Јн 14, 16–17). Уједно, овај дар подразумева у себи и дар опраштања грехова.

Тако дакле, овде видимо следеће апсеката Цркве: њено *иризовање на мисију, ойрошијај грехова који се даје вернима у Цркви Духом Светим*, као и везивање њеног настанка за *Ајосѿоле*.

Дап 2, 1–21

Ради се о одељку везаног за догађај оснивања и и рађања Цркве Новог Завета а који читамо на литургији. Он нам приповеда божанску интервенцију у тренутку када Апостоли беху сабрани на истом месту чекајући испуњење обећања које им Исус беше дао. Догађај беше пропраћен чудесним знацима који подвлаче његов значај и посебан карактер који превазилази историју учествујући у божанској реалности која је изнад времена. Према речима апостола Петра, ради се о испуњењу пророштаа изреченог у Старом Завету, а које смо и ми имали прилике да чујемо на вечерњу (Јоил 2, 23–3, 5).

Извештај Дела апостолских приказује догађај који представља исходиште хришћанског празновања Педесетнице. Описује његов *историјски садржај*, указујући и на његову *есхатиолошку йерсијективу*. Па ипак, за разлику од јеванђелског одељка с јутрења, Дела апостолска овде заобилазе значење празника у његовом васкрсном контексту.

Јн 7, 37–52; 8, 12

На литургији поново сусрећемо Јеванђеље по Јовану, које заправо обележава читав период Педесетнице. Овог пута, реч је о моменту када Исус објављује себе као Извор живота и Светлост свету. Свети Јован објашњава да воде живота вечнога дароване Христом претстављају заправо Духа који ће се излити на Апостоле на Педесетницу по Христовом Васкрсењу (Јн 7, 39). Према томе, човек испуњује своје предназначење и стиже до живота вечног управо у Цркви рођеној Духом Светим. Овај пут човека се остварује поистовећивањем са Оним који је постао човек рођени у Витлејему од рода Давидова но пребивајући притом свагда Бог, истинити живот и истинита Светлост.

Опажамо овде две ствари од еклисиолошког значаја: На првом месту, видимо *христолошку основу Цркве*. Дух Свети је управо Христом послат да оснује Цркву. Такође, сам Христос јесте јединствени пут сваког човека, и обратно, пут Цркве пролази кроз поистовећивање са Христом. На другом пак месту, опажамо да се циљ живота у Цркви не постиже другачије но *блајодаћу Духа Светиога*, која је дарована у Цркви.

Химнографија

Вечерње

Сѿихире на Госѿоди Возвах

Све дарује Дух Свети, извире пророштвима, оспособљује свештенике,³ неуке мудрости научи, рибаре богословима показа, сабира сав сабор црквени...⁴

³ Рукоположење за епископа се углавном врши на Педесетницу. Такође, сабор епископа једне помесне цркве се сазива у времену око Педесетнице. Ово су неки од показатеља на који начин црквено предање истиче везу јерархије с догађајем Педесетнице. Уосталом, свако ново рукоположење је својеврсни продужетак Педесетнице унутар Цркве.

⁴ 3. ст. на ГВ на вел. веч. гл. 1.

Црква је установљена на пророштвима пророка, на проповеди Апостола и сведочењу мученика. Другим речима, она је основана на угаоном камену који је Христос — предмет пророчких најава, апостолских проповеди и исповедања мученика. Међутим, Духом Светим ми се уграђујемо у то велелепно здање Цркве (уп. Еф 2, 20–22).

У једној од следећих стихира, христолошки аспект Цркве је још више подвучен уз апостолски⁵ и пророчки моменат.⁶

Исповедање вере у Свету Тројицу јединосудну, представља једнодушно исповедање читаве Цркве, јер су је тако објавили пророци кроз сва времена, апостоли и свети мученици.⁷

Лиџија

Апостоли окупљени на Педесеницу су говорили разним језицима, онако како им Дух даваше, а у своје мреже уловили су народе водећи их ка вери и сведочећи до-жанске тајне. Очигледно, чудо с огњеним језицима није једино које је произвела сила Духа Светога, већ иза њега откривамо другу тајну, много дубљу неголи прву, тајну окупљања народа у Цркви мрежама које су апостоли бацили. Заиста, ово такође беше дело Духа Светога.⁸

Стиховње стихире

Идеја о спасењу људи као коначном циљу силаска Светог Духа поновљена је на Стиховње. У тој перспективи, чуда немају циљ по себи, већ се показују како би верне привела спасењу. Тако, чудо којим су апостоли почели говорити језицима других народа је од стране неверујућих држано за пијанство, а вернима оно је постало посредник спасења.⁹

Тако дакле, иако на имплицитан начин видимо чврсто повезане еклисиолошки и сотириолошки аспект ових стихира. А како бисмо боље разумели ову везу, треба поставити следећа питања: Шта је произвело чудо о коме је реч? Наравно, реч је о сабирању верних, тј. Цркве Господње. На који дакле начин дар језика код Апостола нама посредује спасење? Очигледно, ради се о спасењу које задобијамо у Цркви основаној Духом Светим на проповеди Апостола.

Централна тема Стиховњих стихира, тема глосолије, присутна је такође и у последњој стихире на стиховње, но, овај пут, стављена је у везу с пометњом језика у Вавилону. Тамо, дрскост оних који грађаху кулу нашла се као повод пометње и поделе међу људима, док је овде мудрост Божија и договиђење у слави овде обнављају „сајласје на сјасење душа наших“.¹⁰

Ова стихира нам разоткрива нове извесне еклисиолошке аспекте које обрађују химнографи празника Педесетнице. Наиме, сам догађај Цркве води нас ка истинитом богопознању и обнавља *космичку хармонију* нарушену људским грехом. Овде се хармонија поистовећује са спасењем наших душа, мада је јасно да се има у виду читав свет.

У овоме се дакле огледају, да их тако назовемо, *ејисџемолошки, космолошки и соџириолошки асјекџи живоџа у Цркви*.

⁵ Не чуди да је према Типику Велике Цркве, други дан Педесетнице назначен за успомену апостола

⁶ 5. ст. на ГВ на вел. веч, гл. 2.

⁷ 8. ст. на ГВ на вел. веч, гл. 2; упореди такође и стихире на *Слава И ниње*, гл. 8.

⁸ стихира на литији на *Слава И ниње*, гл. 8.

⁹ 2. ст. на стиховње, гл. 6.

¹⁰ Стиховње, ст. на *Слава И ниње*, гл. 8.

Тропар

Тропар празника слави Христа као узрочника силаска Светог Духа на Апостоле, који су од обичних рибара били преображени у ловце људи чије су се мреже распротрле по читавом свету. Још једаред, дакле, сусрећемо истакнуте христолошки аспект Цркве заједно са пнеуматолошким и апостолским. Такође, назначене су и границе Цркве — целокупна васељена.

Јутрење

Сједални

Два сједална на јутрењу алудирају на крштење. Први од њих помиње просвећивање апостола и посвећивање у тајне неба Духом Светим. Други пак, још прочитије представља силазак Светога Духа као крштење Апостола и рођење Цркве. Од тог момента па надаље, крштење нам је свима дато као средство учешћа у благодати. Извор Духа који се излио на Апостоле у огњеним токовима, „*ди им као облак орошавајући оињем и ѿросвећујући их водом, и даждећи ѿламеном. Њиме и ми ѿрими-смо благодати, оињем и водом. Свеѿлостѿ дође Уѿиешѿиѿеља и свеѿи ѿросвеѿи.*“¹¹

Канон

Служба Педесетнице садржи два канона, од којих први припада Козми Мајумском, а други Јовану Дамаскину.

У првој песми канона, Козма показује космичке димензије економије Духа Светога откривене на дан Педесетнице и њене суштинске улоге за Цркву. Светлост Утешитеља сија целом свету¹² док благодат која почевши од овога дана почива на сваком вернику представља испуњење предсказивања пророка и Закона. Па ипак, централна тема Козминог канона већ од треће песме постаје *ѿознање Свеѿиѿе Тројице* даровано откривењем и благодаћу Светог Духа.¹³

Са своје стране, Јован Дамаскин разрађује преваходно литургички аспект празника, у смислу тајанственог учествовања верних у празнику и примања благодати. У истом духу, он указује на везу између Страдања Христових и Силаска Светог Духа и паралеле између крштења и миропомазања у Цркви.¹⁴ Но и он такође подвлачи значај познања Свете Тројице позивајући на Њено слављење.¹⁵

Кондак и Икос

У кондаку ми слушамо позив на јединство упућен свим људима. То јединство је дар Господњи остварен Духом Светим. Још експлицитније, икос истиче личност Исуса као ону у којој се остварује јединство човечанства. Сједињени с Господом Духом Светим, људи постају истовремено уједињени један с другим, што управо ствара Цркву (уп. Еф 2, 21).

Друѿи свеѿиѿилен

Други свјетилен указује како Духом Светим посланим Апостолима „*цео свеѿи ѿросвећује се (крѿиѿењем) зарад боѿиошѿивања Свеѿиѿе Тројице*“.

¹¹ 2. сједален, гл. 4.

¹² 1. тропар 1. песме 1. канона.

¹³ 3, 4, 6, 7. и 9. песма 1. канона.

¹⁴ 1. тропар 4. песме и ирмос 5. песме 2. канона.

¹⁵ 2. и 3. тропар 4. песме, 1. тр. 5. песме, 2. и 3. тр. 7. песме и 2. тр. 9. песме 2. канона.

Хвалијне стихире¹⁶

Хвалитне стихире прослављају Духа Светога као Бога и истог ранга с Оцем и Сином. Уз то, још једанпут је истакнуто како су Духом откривени јединствена моћ и једно исто богопоклоњење Светој Троици.¹⁷ Он раздељује благодне дарове.¹⁸ Он „све испуњава и ризница је добара и давалац живота.“¹⁹

Након извршене анализе химнографије празника, можемо да укажемо на најзначајније моменте у виђењу Цркве које налазимо у служби. И, мада би сваки покушај једног систематског излагања идеја разрађених у химнографском тексту био погрешан у основи, ипак бисмо могли на извесни начин да тематски разграничимо химне вечерња и јутрења.

На вечерњу, силазак Светога Духа је пре свега стављен у релацију са *Сћарим Завешом*. ОН је посматран као финална тачка ишчекивања старог света. Отуда инсистирање на месијанском аспекту догађаја Педесетнице, наиме, на вези између дела Христовог и Доласка Светог Духа. Исто тако, текстови инсистирају на томе да је Црква Апостола и свих светих била праобразно присутна у Старом Завету кроз сабрање Израилског народа, и да су је пророци унапред видели и најавили као Нови Савез Бога и људи. Затим, за разлику од хаотичног стања човека у Старом Завету, стања заблуделости услед греха, присуство Духа Светога је приказано као водилца ка космичком јединству и хармонији, ка спасењу душа и читавог света остварењој у Цркви сабраној од људи свих народа.

С друге стране, канон и химне с јутрења се концентришу на аспекте својствене *Цркви Новог Завета*, а најпре на увођење у тајну Цркве крштењем благодаћу Духа Светога. Јасно је стављено до знања да су бања крштења и печат дара Духа Светога којим се постаје хришћанином, утемељени у тајнама Страдања Христовог и Силаска Светог Духа, које су међусобно органски повезане. Но, ни тиме еклисиолошка идеја Педесетнице није исцрпљена. Дубљи разлог за њену везу са крштењем јесте што као и крштење, Педесетница представља упућивање у познање Троичног Бога благодаћу Духа Светог. То је тајна савршеног откривења Бога свету, која пак припада Цркви и њоме се дарује вернима. Из тог разлога литургијско сабрање празнује Педесетницу као свој рођендан и сами темељ свог постојања.

Есхајолошки асјекајѝ ѝразника

С циљем да употпунимо еклисиолошке димензије празника Педесетнице, чини нам се неопходним да се осврнемо на идеју Педесетнице у првој Цркви у списима отаца.

Веома је важно знати које су место оци давали периоду Педесетнице унутар годишњег круга празника Цркве. Најпре, не треба заборавити везу са јеврејским празником Педесетнице који је у основи био дан благодарности народа за жетву и приношење првине плодова земље.²⁰ Но, он је такође био и прослављан

¹⁶ Треба указати да у хвалитним стихирама налазимо од речи до речи одељке из беседе Св. Григорија Богослова на Педесетницу, укључене у службу, верујемо, Светим Јованом Дамаскином.

¹⁷ 2. ст. на Хв. — *Сф. Григорије Назијанзин, Беседа XLI, 9; SC 358, 334–337.*

¹⁸ 3. ст. на Хв. — *Сф. Григорије Назијанзин, исјо.*

¹⁹ стихира на Хвалите на *Слава... И ниње.*

²⁰ „На дан Педесетнице, Јеврејима је сенка била дата у пуноћи, док се нама истина дала с резервом. Заиста, на дан Педесетнице, након што је принела молитвену жртву, Црква апостола је примила првине доласка Духа Светог.“ — Ориген, Беседа на Књигу Левитску, 2, 2, *éd. W. A. VAENRENS (GCS, Origenes, t. 6), 1920, p. 291–292;*

Јевсевије Кесаријски коментарише заповест која је дата Мојсију да принесе Богу од нових хлебова но-

као дан Савеза Господњег и његовог народа и успомене на дар Закона на Синају.²¹ Оци су користили обе ове димензије празника премештајући их у новозаветни контекст.

Пратећи траг коју су оци зацртали, могли бисмо дефинисати однос између новозаветне и старозаветне педесетнице на следећи начин:

С једне стране, Педесетница остаје успомена на Савез с Богом, али овога пута с целим човечанством, или прецизније с Црквом. Савез Новог Завета односи се на целокупно човечанство и читав свет, а врата овог Савеза су нам отворена благодарјећи силаску Светог Духа. Од тог момента, читавом човечанству је упућен позив уласка у окриље Цркве.

С друге стране, Педесетница чува у себи и значење првина новог човечанства принесених у Личности Христа, чије дело је испуњено слањем Духа Светога. Приступ новој реалности човечанства преображеног према лику Христа нам је омогућен тајном Педесетнице илити саме Цркве.

Ипак, оци се не задржавају само на вези између нове и старе Педесетнице. Од првих времена, они су приписали педесетници једно мистичко значење основано на симболичком схватању броја 50. Њега је можда најбоље исказао Свети Василије Велики у свом спису *О Духу Светијоме*:

Сва Педесетница нас појосећа, на очекивано васкрсење у будућем веку. Овај дан, уједно један и први, умножен за седам појосећа седам, испуњује седам седмица Светије Педесетнице. Јер појосећајући првим, завршава се истиим, обрћући се у међувремену педесет појосећа кроз сличне дане. Ојосећа овом сличношћу појосећава и вечности, будући да у кружном крећуњу ојосећајуће истиим тачкама и истиима се завршава. Обичаји Цркве нас научише да појосећајуће више заволимо усјавни став појосећајуће молишве, јасним појосећајућем, тачкојећи, појосећајуће наши ум од садашњеј ка будућем.

Исту симболику налазимо додуше већ код Филона Александријског²², а потом и код Јевсевија Кесаријског²³, Григорија Ниског²⁴, а касније и код Григорија Паламе²⁵. Ова симболика у потпуности одговара првобитној концепцији Педесетнице у Цркви, по којој она представља јединствен период у црквеној години који у целисти има значење и празнични карактер недељног дана. По Кабијеу:

Од саме појосећајуће нове Педесетнице, она појосећајуће један појосећајуће од педесет дана обележених радосићу и уско везаних с појосећајућем недељној дана. Христјански живој се појосећајуће у појосећајућности манифестује као учешће у пасхалној тачкоји.²⁶

ве жетве, седам седмица након почетка жетве: „На појосећајуће начин дакле, указиваше жетвом на појосећајуће незнабожаца, а новим хлебовима на душе појосећајуће Боју кроз Христја, тачкојећи цркве од незнабожаца, ради којих се најсвечанији појосећајуће празник човечкојосећајућем Боју савршава.“

— Јевсевије Кесаријски, *De Solemnitate Paschali*, PG 24, 700A

²¹ Код аутора из IV в. из Рима, познатог под именом Амброзиастер, Педесетница добија своје значење у празновању Силаска Светог Духа, којим је проповед јеванђелског закона стављена на место негдашње проповеди Мојсејевог Закона: „Као шћо је јачење у одреду Пасхе појосећајуће Сјрадања Госјосећајуће, тачкојећи је и добијање Закона појосећајуће јеванђелске појосећајуће. Јер у исти дан, у дан Педесетнице, и Закон би дајт и Дух Светији сјосећајуће на ученике, како би зајосећајуће аујосећајуће и знали појосећајуће јеванђелски закон.“ — AMBROSIASTER, *Quaestiones veteris et novi Testamenti*, éd. A. SOUTER (CSEL 50), 1908, p. 168.

²² Филон Александријски, *De Spec. Leg. I*, 177 (éd. Daniel 340–348).

²³ Јевсевије Кесаријски, *De Solemnitate Paschali*, 4, PG 24, 697D.

²⁴ Григорије Назизијанзин, *Oratione XLI*, 2, PG 36, 432B.

²⁵ Григорије Палама, *Homilia XIX*, PG 151, 249BD, cf. такође: *Hom. XXV*, PG 151, 329BC; *Hom. XXXIV*, PG 151, 428B.

²⁶ R. SAVIÉ: *La pentecôte, L'évolution de la Cinquantaine pascale au cours des cinq premiers siècles*, Paris — Tournai, 1965, стр.46.

Беше то, дакле, *laetissimum spatium* — примарни простор пасхалне радости.²⁷ Стога, уколико желимо правилно да разумемо значење празника Силаска Духа Светога на апостоле, немогуће је посматрати га одвојено од целине пасхалног периода чија је он крајња тачка и рекапитулација. Отуда се и патристичка симболичка тумачења броја 50 можемо применити како на читав период тако и на сами празник Педесетнице. Такође, налазимо код отаца и симболичку паралелу између бројева 50 и 8, будући да овај последњи представља слику Васкрсења и Другог Доласка Христовог и Његовог Царства.²⁸

Но, да би се у потпуности схватио овај аспект Педесетнице у Цркви, неопходно је подвући њену суштинску везу с претходећим периодом, наме Часнога поста. Обоје су устројени око заједничког центра — Васкрсења — у којем се космичко и историјско време наново васпостављају, обновљени и усмерени ка вечности.²⁹ Пост Свете Четрдесетнице и период Педесетнице представљају, први припрему а потоњи духовно остварење Домостроја спасења.³⁰ Наиме, Пост је временски простор у којем верни на интензиван начин и с пуном свешћу проживљавају реалност историјског времена како би им се потом кроз благодат Васкрсења и Силаска Светог Духа даровао предукус есхатолошког времена присутног у Педесетници. За потврду ове тезе довољно је осврнути се на обред коленопреклоњења приликом призива Светог Духа на вечерњу увече на дан Педесетнице. Овај обред је до данас остао у православном предању као ознака свршетка пасхалне радости и повратка у историјско време и у поље духовне борбе. То је моменат у коме видевши испуњеним читав Божији Домострој спасења, након откривања Педесетнице као јединствених врата како ка Христовом спаситељном делу тако и ка Будућем Веку, те најзад обогачени благодаћу изливеном на Цркву Силаском Светог Духа, сви се верни с новом снагом враћају историјској стварности свог постојања.

Закључак

У закључку, остаје нам да резимирамо све аспекте Цркве којих смо се дотакли у нашем раду. До овог тренутка, ми смо напредовали процедуром једног сликара импресионисте пунктуалисте: различити еклисиолошки моменти Педесетнице су били дати следећи богослужбену структуру празника, и затим су били осветљени патристичким коментарима. Сада пак, пригодно би било приказати све ове моменте заједно у једној палети боја како бисмо лакше ухватили сво богатство визије Цркве коју налазимо у празновању Педесетнице.

Пре свега, примећујемо да је догађај силаска Светог Духа на Апостоле, који се налази у центру празновања овог дана, виђен као испуњење обећања датих преко

²⁷ Па ипак, питање које треба да се постави јесте да ли су литургијске заједнице првобитне Цркве служиле литургију свакодневно током периода Педесетнице. Уколико то није био случај, и поред свих сведочанстава отаца о јединственом карактеру исте, онда се не бисмо могли сложити ни са тврђом Кабијеа да „*тјоком овој њериода радостии ниједан дан није њривилејован; шїлавише, изїлегда да ни њоследња недеља у њочетїку ни је дила њоседно исїакнїїа*“ (R. CABIE, Ibid., p. 52).

²⁸ „*пелтїкоостї је украшена свим аїрибуїїима недељној дана, у односу на који она није нишїїа друїо до исїїо њразновање само још свечаније. Симболика „осмоїа дана“ (седам њлус један) нас води ка симболици броја њедесетї (седам њїїїа седам њлус један), који је остварење исїїоїа на још њїуниїи и савршениїи начин*“ — R. Cabie, Ibid., стр. 49; Cf. Hilaire de Poitiers, *Instructio Psalmorum*, изд. A. Zingerle (CSEL 22), 1891, p. 11; Isidore de Séville, *De Eccl. Offic. I*, 24 у PL 83, кол. 769; види такође и фусноте 21–24.

²⁹ BONNET, Gérard, *La mystagogie du temps liturgique dans le Triodion*, E.P.H.E. Ve Section: Christianisme byzantin et slave, теза откуцана на писаћој машини одбрањена под дирекцијом M. J. GOUILLARD, vol. I–III, Paris 1977, стр. 337.

³⁰ Исто, стр. 339.

пророка у Старом Завету, и као моменат просветљивања Апостола који тако објављују свету спасење Духом Светим. С Апостолима и пророцима, долазе и мученици са својим сведочењем указујући и употпуњујући темеље Цркве као грађевине Божије — у којој је Христос њен угаони камен, а Дух Свети, Онај који везује и уједињује све делове грађевине са својим темељем ; или пак, као Тела Христовог — у коме су Свети различити удови тела надахнутог Духом Светим.

С циљем да подвуку значај улоге Христа у Цркви посматрано кроз призму Педесетнице, библијска читања и химне показују Христа као онога који шаље Духа свога Апостолима као другог Утешитеља. Такође, Педесетница је стално у вези са комплетним делом Христовим, пре свега виђена као печат Његовог Васкрсења и Вазнесења. Управо кроз Педесетницу, тј. даром Духа, допушта се вернима у Цркви да приступе тајни Христа и да узму у њој учешћа поистовећујући се с Њиме.

Потом, овај догађај је покренуо спасење верних и поновни преображај читавог света. Тема преображаја света огледа се и у идеји јединства постигнутог на дан Педесетнице у односу на разделивање језика и народа у Вавилону. Штавише, спасење верних се идентификује са божанском благодаћу и богопознањем и то Бога као Тројице. Ова божанска благодат постаје у потпуности доступна људима кроз крштење које им дарује опроштај грехова, а које је такође утемељено у Педесетници.

Такође, Педесетница нам разоткрива Цркву као стварност Новог Савеза Бога са својим створењем, којим је људима дат нови и савршен закон — закон Јеванђеља. С друге стране, видимо Цркву као првине човечанства и принос угодни Богу (уп. Јн 17, 6). Најзад, Педесетница нам такође открива коначни идентитет и стварност Цркве. Превазилазећи космичко време, и истовремено враћајући нас у њега с мисијом да преобразимо сами себе а потом и цео свет, Педесетница нам показује истинску природу Цркве као оне која је у овом свету истовремено не припадајући њему (уп. Јн 15, 19) већ будућем веку Царства Христовог.

Résumé: La fête de la Pentecôte est un précieux témoignage de la vision que l'Église a de soi-même. Dans les lectures vétérotestamentaires aux vêpres de la fête, nous trouvons les préfigurations de l'Église en tant que l'assemblée des élus rassemblés autour de Celui sur qui repose l'Esprit du Seigneur et en tant que la prolongation de l'alliance entre le Seigneur et son peuple. L'hymnographie de la fête, à son tour, développe les divers aspects de la manifestation de l'Église du Nouveau Testament, en les témoignant de l'intérieur de sorte qu'elle nous rende participants à l'événement de l'Église et non seulement spectateurs. Finalement, le trésor des sermons des pères sur la Pentecôte enrichit davantage cette expérience de l'Église. Ce n'est qu'à partir de ces trois sources qu'il nous est possible de parler de l'écclésiologie de la Pentecôte.